

ASiantuntijalausunto 11.5.2021

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki

Sivistysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Lausunto valtioneuvoston koulutuspoliittiseen selontekoon

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto kiittää eduskunnan sivistysvaliokuntaa pyynnöstä esittää asiantuntijalausunto valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta. SOOL ry pitää koulutuspoliittista selontekoa toimivana kokonaisuutena. Selonteossa esitetty tavoitetila, tavoitteet sekä toimenpiteet sisältävät perusteltuja painotuksia myös opettajaksi opiskelevien kannalta. Tulevaisuuden opettajien kannalta on olennaista, että opettajaksi opiskeleminen on vetovoimainen opiskeluvaihtoehto ja suomalainen koulutusjärjestelmä kokonaisuudessaan on maailman terävintä kärkeä.

1. Selonteon tarkoitus, lähtökohdat ja laatimisprosessi

SOOL ry allekirjoittaa koulutuspoliittisen selonteon näkemyksen siitä, että koulutuksen sekä tieteen avulla on mahdollista ratkaista suuria yhteiskunnallisia ongelmia ja edistää yhdenvertaisuutta. Koulutukseen ja kasvatukseen on kuitenkin investoitava jatkossa nykyistä enemmän, jotta resurssit ovat riittävät laadukkaaseen kasvatukseen ja koulutukseen varmistamiseksi. Tämänhetkiset panostukset kasvatukseen ja koulutukseen eivät ole riittäviä.

2. Tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Tavoitetilaa käsittelevässä osuudessa mainitaan, että koulutuksellisen eriarvoistumisen suunta pyritään kääntämään eikä opintopolulla etenemisen tai oppimistulosten pitäisi riippua sukupuolesta, perhe- tai kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta. SOOL korostaa kaikessa toiminnassaan koulutuksellisen eriarvoistumisen ehkäisyä sekä koulutuksellista tasa-arvoa. Koulutuksellisen eriarvoistumisen ehkäisemiseksi on panostettava opettajankoulutukseen sekä

työn ohessa tapahtuvaan koulutustoimintaan. Korkeakoulutuksen rahoitusta on lisättävä merkittävästi, jotta 50 prosenttia ikäluokasta voi suorittaa korkeakoulututkinnon. Lisäksi opettajankoulutuksen opiskelijavalintajärjestelmää ja sisäänpääsykriteereitä on kehitettävä, jos opiskelijamääriä nostetaan. Jatko-opintoihin hakeutumisen tulee olla mahdollista toisen asteen kummastakin koulutuksesta.

3. Koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ja toimenpiteet

Yleisesti ottaen SOOL on yhtä mieltä koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteista sekä toimenpiteistä. Koulutusjärjestelmän toimivuuden kannalta on oleellista, että koulutuksen nivelvaiheet sekä siirtymät ovat toimivia ja opintopolut joustavia. SOOL korostaa, että nivelvaiheiden sekä siirtymien sujuvuuden kehittämiseksi on löydettävä entistä konkreettisempia keinoja.

Jotta opinnoissa eteneminen on sujuvaa, tehostettuun ja erityiseen tukeen on panostettava. Resursseja tulee kohdentaa oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarkoituksenmukaiseen toteuttamiseen, jotta jokaisella oppilaalla olisi mahdollista oppia vuosiluokalla vaadittavat sisällöt. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että oppilas pääsee etenemään vuosiluokilla lähes samassa tahdissa ikätovereidensa kanssa. Tämä on sosiaalisesta ulottuvuudesta tarkasteltuna perusteltua ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun näkökulmasta.

3.2 Toinen aste

Jos opintotarjontaa, joustavuutta sekä valinnanvapautta lisätään toisella asteella, tarvitaan myös enemmän opettajia sekä muita resursseja. Etenkään koulutuksen tarjoajien määrästä ei tulisi tinkiä, jotta ryhmäkoot säilyvät toimivina opettajan sekä oppijoiden näkökulmista.

Opintopolkujen joustavuus ja valinnanvapaus opinnoissa vaativat yksilöllistä ohjausta sekä tukea opintojen suunnitteluun. Opinto-ohjaajien tarvetta tulisikin tarkastella toisella asteella, jotta kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus oikeanlaiseen tukeen. Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liiton linjausten mukaan opinto-ohjaajien suhde tulisi olla 1:200.

Digitaalisuus tarjoaa hyviä vaihtoehtoja opetuksen järjestämiseen myös toisella asteella, mutta kulunut vuosi on todistanut, että erityisesti laadukkaan hybridiopetuksen järjestäminen on erittäin

haastavaa sekä kuormittavaa opettajille. Tämän lisäksi opettaminen ja oppiminen perustuvat vahvasti vuorovaikutteisuuteen, joten vuorovaikutteisuudesta on huolehdittava myös digitaalisuuteen perustuvissa oppimistilanteissa.

Digitalisaatiota ei voida käyttää myöskään säästökeinona eikä digitalisaation verukkeella saa vähentää koulutuksen tarjoajien määrää. Alueellisen tasa-arvon näkökulmasta digitalisuus sekä teknologiset ratkaisut voivat lisätä valinnanvapautta sekä ristiin opiskelun mahdollisuuksia, mutta toisaalta kaikkea toisen asteen opetusta ei voida siirtää verkkoon.

Koulutuspoliittisen selonteon uudistusten yhteydessä tulee huomioida myös toisen asteen opiskelijoiden mielenterveyteen sekä hyvinvointiin liittyvät seikat. Ylioppilaskirjoitusten arvosanojen merkityksen lisääntyessä lukiolaisten stressi ja paineet ovat kasvaneet, mikä on vaikuttanut negatiivisesti lukiolaisten mielenterveyteen. Vuosien 2018–2020 korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksella on tutkitusti ollut negatiivinen vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin niin lukiossa kuin ammatillisella puolella. Uudistus on myös lisännyt alanvaihtoa sekä välivuosia. Koepistekiintiö tulee siten säilyttää osana korkeakouluvalintaa. SOOL linjaa koulutuspoliittisessa linjapaperissaan, että edellä mainittu opiskelijavalintauudistus tulee perua ja palata aiempaan yhteishaun malliin. Todistusvalinta ei saa olla esteenä alalle hakeutumiselle.

3.3 Korkeakoulut

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto näkee hallituksen päätöksen lisätä korkeakoulujen aloituspaikkoja reilulla 10 000:lla vuosina 2020—2022 lähtökohtaisesti hyvänä asiana. Uudistuksen yhteydessä on tarkasteltava sisäänpääsykriteereitä sekä panostettava opinto-ohjaukseen erityisesti toisella asteella.

SOOL suhtautuu varauksellisesti ajatukseen siitä, että siirtymistä korkeakouluihin nopeutetaan. Yhteiskunnalle tulee kalliiksi, jos nuoria painostetaan tekemään nopeita päätöksiä jatko-opintojen suhteen. Tärkeintä on löytää yksilölle sopiva korkeakoulu jatko-opintoja varten ja on luonnollista, että oikean jatko-opiskelupaikan löytäminen vaatii paljon tukea ja yleensä myös aikaa. Nopeassa siirtymässä on riskinä, että korkeakoulutuksen aloittaneet eivät suorita tutkintoaan loppuun ja näin ollen he menettävät ensikertalaiskiintiönsä. Välivuosia ei tulisi myöskään nähdä pelkästään turhana tai negatiivisena asiana, sillä välivuoden aikana yksilö voi löytää omia kiinnostuksen kohteitaan ja pohtia omia jatko-opiskelun vaihtoehtoja. Samalla välivuoden aikana

on mahdollista kerryttää työkokemusta sekä hankkia muuta osaamista. Todistusvalinta ei voi toimia ainoana, saati sitten ensisijaisena sisäänottoväylänä etenkin opettajankoulutukseen.

Vaikka aloituspaikkojen lisäykseen liittyy hyviä puolia, on aloituspaikkojen tarvetta tarkasteltava kriittisesti ja alakohtaisesti. On tärkeää, että alalta valmistuvien määrä vastaa tulevaisuuden työelämän tarpeita. Lisäaloituspaikkojen suuntaaminen aloille ja alueille, joilla on koulutuskysyntää ja joilta työllistytään hyvin, on hyvä lähtökohta. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajille, erityisopettajille sekä opinto-ohjaajille on koulutus- ja kasvatusalalla tällä hetkellä lisätarvetta.

3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

SOOL ry on samaa mieltä valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon näkemyksen kanssa siitä, että pätevät ja osaamistaan uudistavat opettajat sekä muu henkilöstö takaavat yhdenvertaisen sekä laadukkaan kasvatuksen ja koulutuksen. SOOLin koulutuspoliittisen linjapaperin mukaisesti päteviä opettajia tarvitaan erityisesti varhaiskasvatukseen, oppilaanohjaukseen, erityisopetukseen sekä S2-opetukseen kaikilla asteilla. Lisäksi opettajaopiskelijat vaativat, että ensinnäkin laadukkaan varhaiskasvatuksen takaamiseksi varhaiskasvatuksen opettajien koulutus ja kelpoisuusvaatimus nostetaan maisteritasoiseksi. Toiseksi päiväkodinjohtajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimukseen tulee asettaa johtamisopintojen suorittaminen ja kolmantena vaatimuksena on, että korkeakouluopettajilta edellytetään pedagogisten opintojen suorittamista.

Tämän lisäksi opettajista puhuttaessa tiettyjä opettajaryhmiä ei pidä eritellä, jos tällä ei ole erityistä tarkoitusta. Esimerkiksi koulutuspoliittisen selonteon dokumentissa mainitaan: "Pätevät ja osaamistaan uudistavat opettajat (ml. varhaiskasvatuksen opettajat) sekä varhaiskasvatuksen ja opetusalan muu henkilöstö takaavat yhdenvertaisen ja laadukkaan kasvatuksen ja koulutuksen." Tämänkaltaisen viestintä asettaa varhaiskasvatuksen opettajat eriarvoiseen asemaan muihin opettajiin verrattuna.

Etenkin uusien opettajien kannalta mentorointi on oleellista ja jatkuvaan oppimiseen tulisi panostaa läpi opettajien työuran. Opettajien työuran aikana tapahtuvaan kouluttautumiseen on myös panostettava tieteeseen pohjautuen. Valmistumisen jälkeen on mahdollistettava opettajien alumniopiskelu useamman vuoden ajan korkeakouluissa sekä muut täydennyskoulutusmahdollisuudet vastaamaan työuralla vaadittavia taitoja.

Väestökehityksen muutokset on huomioitava ja opettajien koulutusmääriä tarkasteltava. Opettajankoulutustarpeen ennakoidmiseksi ja arvioimiseksi on jatkettava opettajarekisterin kehitystyötä. Lisäksi opettajankoulutuksen kehittämistä on edistettävä yhteistyöhön ja tutkimusperustaisuuteen nojaten. Uusien foorumeiden rakentamisessa on varmistettava, että eri foorumit eivät ole päällekkäisiä jo olemassa olevien kanssa. Opettajien työhyvinvointi ja -olot vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen ja houkuttelevuuteen. Tästä syystä opettajien työoloihin sekä -hyvinvointiin tulee kiinnittää entistä tarkempaa huomiota.

3.9 Opintotuki

Opettajaksi opiskelevien pitää pystyä keskittymään opiskeluun ja opintotuen on mahdollistettava opintojen aikainen toimeentulo. Opettajakoulutus vaatii paljon läsnäoloa, joten töiden tekeminen opintojen ohella on haastavaa. Lisäksi opettajaksi opiskeleville ei ole tarjolla opettajan töitä kesäloma-aikoihin, joten opintojen rahoittaminen oman alan kesätöillä on haastavaa.

Opiskelijat ovat ainoa ihmisryhmä, joka joutuu elättämään itsensä lainalla ja kaikkia muita ryhmiä pienemmällä sosiaalietuudella. Opiskelijoiden toimeentulo alittaa tutkimusten mukaan köyhyysrajan. Nostaakseen elintasoaan ammattikorkeakoulu- sekä yliopisto-opiskelijoiden odotetaan elävän velaksi ja samalla heidän työntekeään rajoitetaan sitomalla opintotuki vuositulorajaan. Tämä ei ole houkutteleva ratkaisu opiskelijoiden kannalta ja järjestelmä on kestämaton, eriarvoistava ja syrjivä. Yhteiskunta edellyttää opiskelemaan päätoimisesti ja samalla työelämässä arvostetaan pitkää sekä laajaa työkokemusta. Edellä mainituista syistä opintotuen lainapainotteisuudesta tulee luopua. Yhteiskunnan tulee maksaa henkilökohtaista vastikkeetonta sosiaaliturvaa, kuten perustuloa, joka mahdollistaa riittävän elintason ja täysipäiväisen opiskelun. Lisäksi SOOLin linjausten mukaisesti opiskelijoiden työntekoa rajoittavaa opintotuen vuositulorajaa on nostettava huomattavasti, jotta opiskelu, työntekeminen ja eläminen on mahdollista.

Korkeakouluopiskelijoiden tukia pitää muokata vastaamaan nykytilannetta ja yleistä kustannuskehitystä. Lisäksi asumistuen määrää tulisi tarkastella suhteessa yleiseen vuokrien kehitykseen. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden kehittämiseksi tulee mahdollistaa tuki opiskeluun myös työuran alkuvaiheessa ja sen aikana.

3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto linjaa koulutuspoliittisessa linjapaperissaan, että: "Vastaanottokeskusten suomen kielen opetus tulee järjestää niin, että opetuksesta vastaa pätevä S2-opettaja. Tämä edistää turvapaikanhakijoiden suomen kielen oppimista ja integroitumista yhteiskuntaan." Koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä on tarkasteltava myös pätevien S2-opettajien tarvetta yleisemmällä tasolla ja sen seurauksena myös S2-opettajien koulutusmääriä tulevaisuudessa.

3.12 Vammaisten ihmisten oppiminen

Koulutuksen tulee kokonaisuudessaan tapahtua esteettömässä ja psyykkisesti, fyysisesti sekä sosiaalisesti turallisessa ympäristössä. Perustuslain nojalla jokaisella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjän on tämän pykälän nojalla otettava vakavasti sisäilmaongelmien aiheuttamat haitat terveydelle ja hyvinvoinnille. Tilojen kuntoa kartoittaessa tulee ottaa huomioon henkilökunnan ja oppilaiden kokemukset tilojen vaikutuksesta hyvinvointiin. Tämä linjaus tulisi huomioida myös laajemmin koulutuksessa eikä pelkästään vammaisten ihmisten oppimisesta puhuttaessa.

Helsingissä 11. toukokuuta 2021
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry

Markus Helin
Puheenjohtaja

Kalle Liuski
Päsihteeri